

არჩილ ჩაჩხიანი

ისტორიის დოქტორი, პოლკოვნიკი, დავით აღმაშენებლის სახელობის ეროვნული თავდაცვის აკადემიის სამეთაურო-საშტაბო კოლეჯის ომების ევოლუციისა და თავდაცვის სტრატეგიების კურსის უფროსი

ნიკოლოზ ჯანჯღავა

ისტორიის დოქტორი, პოლკოვნიკი, საქართველოს შეიარაღებული შტაბის უფროსის პირველი მოადგილე

**საქართველოს დემოკრატიული
რესპუბლიკის რეპულარული არმიის შექმნის
სამართლებრივი ასპექტები**

1918 წლის 26 მაისს ამიერკავკასიაში შექმნილი რთული სამხედრო-პოლიტიკური ვითარების გამო სეიმის უკანასკნელი სხდომა გაიმართა, რომელმაც ამიერკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკა დაშლილად გამოაცხადა. საქართველოს პოლიტიკური პარტიებისა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების წარმომადგენლობითმა ორგანომ – საქართველოს ეროვნულმა საბჭომ, საქართველო დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ გამოაცხადა. სწორედ მისმა თავმჯდომარემ, ნოე ჟორდანიამ წაიკითხა 1918 წლის 26 მაისს „საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი“, რის საფუძველზეც გაჩნდა საერთაშორისო სამართლის ახალი სუბიექტი – „საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა“. ამავე დღეს ჩამოყალიბდა რესპუბლიკის მთავრობაც. ამჯერად არ განვიხილავთ 1918 წლის განმავლობაში ამიერკავკასიის რეგიონში მიმდინარე რთულ სამხედრო-პოლიტიკურ პროცესებს. აღვნიშნავთ მხოლოდ იმას, რომ პირველი ქართული რესპუბლიკა ომში იშვა, მისი სამხედრო უწყების დაქვემდებარებაში კი, საქართველოს ტერიტორიაზე განლაგებული ქართული საჯარისო ნაწილები და ქვედანაყოფები გადავიდა. სამხედრო აპარატისა და სამხედრო ნაწილების მართვა-ფუნქციონირება კი დროებით, ამიერკავკასიის ფედერაციის შესაბამისი უწყებრივი რგოლების ფუნქციონირების ანალო-

გით წარიმართა. ბუნებრივია, ახალგაზრდა სახელმწიფოს პირველ რიგში შესაბამის საკანონმდებლო ბაზაზე დაფუძნებული საკუთარი შეიარაღებული ძალების შექმნა სჭირდებოდა, რაზე მუშაობა რესპუბლიკის შექმნის პირველივე დღეებიდან დაიწყო.

დასმული საკითხის განხილვასა და შემდგომ ანალიზს საარქივო დოკუმენტების შესწავლის საფუძველზე მოვახდენთ და ამჯერად მხოლოდ საქართველოს აღმასრულებელი და საკანონმდებლო ორგანოების მიერ გამოცემული სამართლებრივი აქტებით შემოვიფარგლებით. უპირველეს ყოვლისა, აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ იმ დროისათვის არსებული პოლიტიკური პარტიებისა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების წარმომადგენლობითი ორგანო – საქართველოს ეროვნული საბჭო, სახელმწიფოს ფაქტობრივ საკანონმდებლო ორგანოსწარმოადგენდა, რომელსაც 1918 წლის 8 ოქტომბრიდან „საქართველოს პარლამენტი“ ეწოდა [1, 44v]. საყოველთაო სახალხო არჩევნების შემდეგ კი, რესპუბლიკის საკანონმდებლო ორგანოდ „საქართველოს დამფუძნებელი კრების“ სახელწოდება მიიღო. საქართველოს პარლამენტს მოქმედება 1919 წლის 31 იანვრიდან შეუჩერდა, ხოლო დათხოვნილ იქნა 1919 წლის 12 მარტს [2, 54]. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის დღესვე, 1918 წლის 26 მაისს შეიქმნა საქართველოს მთავრობაც რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა მინისტრის, ნოე რამიშვილის თავმჯდომარეობით. სამხედრო მინისტრად ამიერკავკასიის ფედერაციის ყოფილი სამხედრო მინისტრი, გრიგოლ გიორგაძე დაინიშნა, მის მოადგილედ – გენერალ-მაიორი გიორგი კვინიტაძე. მინისტრთა კაბინეტის შემადგენლობა კი, წინა დღით, საქართველოს ეროვნული საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის 1918 წლის 25 მაისის ღამით გამართულ სხდომაზე დამტკიცდა, რომელიც მე-5 საკითხად იყო გატანილი [3, 3 v]. აქვე დადგინდა, რომ „დამოუკიდებელ საქართველოში დროებით იმოქმედებდა ყველა ის ძველი კანონები და სიემის დადგენილებანი, რომელნიც მოქმედებდნენ დღევანდლამდის ამიერკავკასიაში“ [4, 3].

აუცილებლად ხაზგასასმელია ის ფაქტი, რომ პირველი ქართული რესპუბლიკა ომში იშვა. ამ მომენტისათვის ბათუმის ოლქი უკვე ოკუპირებულია გენერალ მეჰმედ ვეჰიბ ფაშას ოსმალთა მე-3 არმიის შენაერთების მიერ. მათი წინსვლა ჩრდილო-აღმოსავლეთისა და აღმოსავლეთის მიმართულებით გრძელდება და საფრთხე უკვე არა მხოლოდ ახალციხისა და ახალქალაქის მაზრებს, არამედ უშუალოდ თბილისსას ემუქრება. ამავე დროს, ჩრდილოეთით,

ვლადიკავკაზის მხრიდან იწყება ბოლშევიკური ბანდების გააქტიურება და საბრძოლო მოქმედებები. აფხაზეთის რეგიონში კი, ვალიკო ჯუღელის მეთაურობით, ამიერკავკასიის წითელი გვარდია აწარმოებს საბრძოლო მოქმედებებს იქ შემოჭრილი რუსი ბოლშევიკების წინააღმდეგ. ამ მდგომარეობით კარგად ისარგებლეს ჩრდილო კავკასიელმა ბოლშევიკებმა და სრულიად ახალგაზრდა ქართული რესპუბლიკის წინააღმდეგ ძალთა კონსოლიდაციის სტრატეგიას მიმართეს. მაისის ბოლოს ყუბანისა და შავიზღვისპირეთის საბჭოების III ყრილობაზე ე. წ. „ყუბანისა“ და „შავიზღვისპირეთის საბჭოთა რესპუბლიკები“ ერთ წარმონაქმნად ერთიანდებიან [5, 97]. გარდა ამისა, ახლადგაჩენილი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მისამართით მუქარის ხმები უკვე „ამიერკავკასიის ბოლშევიკური მოძრაობის მექადან“, ბაქოდანაც გაისმა. ჩრდილოეთ კავკასიაში მიმდინარე პროცესების პარალელურად, ამიერკავკასიის ფედერაციის დამოუკიდებელ რესპუბლიკებად დაშლიდან ორ დღეში, 1918 წლის 29 მაისს, ბაქოს კომისართა დაშნაკურ-ბოლშევიკური საბჭო შემდეგ რეზოლუციას იღებს: „ბაქოს დემოკრატია და მთელი ამიერკავკასიის მუშები და გლეხები არაფრით არ შეურიგდებიან რევოლუციური რუსეთისაგან ამიერკავკასიის გამოყოფას და იარაღით ხელში იბრძობლებენ თურქულ-გერმანული ბანდებისა და მათი მოკავშირეების, მოლაღატე ჩხენკელის, ზიათხანოვის, ყოელისა და მათი კომპანიის წინააღმდეგ“. და მოწოდებაზე – „წითელი არმიის ამხანაგო ჯარისკაცებო! ბაქოს არმიას როგორც განმანთავისუფლებლებს, ისე გველიან... დახმარება ჩრდილოეთ კავკასიიდან, რუსეთიდან მოდის“ [6, 113]. შაუმიანის ბრძანებით ბაქოს კომუნის ბოლშევიკურ-დაშნაკურმა ე. წ. „წითელმა არმიამ“ შეტევითი მოქმედებები დაიწყო დასავლეთისაკენ, განჯისა (ელიზავეტპოლი) და თბილისის მიმართულებაზე. ლენინი 1918 წლის 26 მაისსა და საქართველოს დამოუკიდებლობის ფაქტს ასე აფასებდა: „Независимость Грузии превратилась в чистейший обман, на самом деле это есть оккупация и полный захват Грузии германскими империалистами, союз немецких штыков с меньшевистским правительством против большевистских рабочих и крестьян“ [7, 115]. რუსეთის საგარეო საქმეთა სახალხო კომისარმა, გიორგი ჩიჩერინმა კი, საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტის - გაცნობისას განაცხადა: „Но большинство грузинского народа не одобряет этого шага“ [8, 17-18]. ფაქტია, რომ ახალგაზრდა ქართუ-

ლი რესპუბლიკა სამხრეთისა და სამხრეთ-დასავლეთიდან ოსმალური, ხოლო ჩრდილოეთისა და ჩრდილო-დასავლეთის მხრიდან რუსული ბოლშევიკური აგრესიის რკალში ექცეოდა. ოსმალეთის სამხედრო მინისტრსა და იმპერიის ფაქტიურ მმართველს, გენერალ ისმაილ ენვერ ფაშას თავისი „დიდი თურანული პროექტის“ აღსრულება ამოძრავებდა, ლენინი კი, ამიერკავკასიას და საქართველოს ისევ რუსეთის შემადგენლობაში მოიაზრებდა და ასე ადვილად ვერ შეეღწეოდა საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენას. ნათელია, რომ ბოლშევიკური რუსეთი პროვოკაციებისა და პირდაპირი სამხედრო ჩარევების გზით საქართველოს გასაბჭოებას შეეცდებოდა.

ასეთი ურთულესი სამხედრო-პოლიტიკური მოვლენების ფონზე მიმდინარეობდა ქართული ეროვნული შეიარაღებული ძალების შექმნის პროცესი. 28 მაისს გამართულ საქართველოს მთავრობის სხდომას სამხედრო მინისტრი, გრიგოლ გიორგაძე თავმჯდომარეობდა. სულ განხილული იყო 15 საკითხი. მე-13 საკითხად სამხედრო მინისტრისა და სხდომის თავმჯდომარის მიერ გამოტანილ იქნა „ამიერკავკასიის ჯარების ყოფილი მთავარსარდლის კომპეტენციის ფარგლების განსაზღვრის საკითხი“ [9, 4]. ამიერკავკასიის ფედერაციის ყოფილი სამხედრო მინისტრის თანაშემწე და ყოფილი ამიერკავკასიის ჯარების მთავარსარდალი, გენერალ-მაიორი გიორგი კვინიტაძე საქართველოს სამხედრო მინისტრის მოადგილედ და საქართველოს შეიარაღებული ძალების მთავარსარდალად დაინიშნა. პრესაში ეს დანიშვნა 31 მაისს გამოქვეყნდა [10]. საინტერესოა, რომ მთავრობის ამავე სხდომაზე ვაჭრობისა და მრეწველობის მინისტრის მოადგილედ, მაშინ სრულად ახალგაზრდა კაცი, დიდი ნიკო ნიკოლაძის ვაჟი, „ინჟინერ-ტიქნოლოგი“ გიორგი ნიკოლაძე დაინიშნა.

ბუნებრივია, დამოუკიდებელ სახელმწიფოს საკუთარ საკანონმდებლო სივრცეში მოქცეული სამხედრო უწყება ესაჭიროებოდა და უკვე 2 ივნისს გამართულ მთავრობის სხდომაზე, რომელსაც ისევ გრიგოლ გიორგაძე თავმჯდომარეობდა და მთავრობის წევრების გარდა ესწრებოდნენ აგრეთვე ა. ნერეთელი, ნ. ჟორდანიას და ს. ჯიბლაძე, გენერალმა კვინიტაძემ მე-6 საკითხად განსახილველად შემოიტანა კანონ-პროექტი **„სამხედრო უწყების დროებითი მმართველობის შექმნის შესახებ“**. მოხსენების თეზისებს შემდეგი სახე ჰქონდა:

– სამხედრო მმართველობის სათავეში დგას სამხედრო სამინისტრო, რომელიც იმართება:

1. სამხედრო მინისტრით;
2. სამხედრო მინისტრის ამხანაგით;
3. სამხედრო საბჭოთი;
4. კანცელარიით;

აქვე ხაზგასმული იყო, რომ სამხედრო მინისტრის ამხანაგი ამავე დროს წარმოადგენდა ჯარების მთავარსარდალს.

ჯარების მართვა იყოფა ორ კატეგორიად:

1. საველე შტაბები;
2. გენერალური შტაბი.

საველე შტაბი განკარგავს სამწყობრო ნაწილების სწავლებას, თანამდებობებზე დანიშვნას, მორიგი სამხედრო ნოდების მინიჭებას. აქვე არის მომარაგების უფროსის სამმართველოც (საარტილერიო, საინჟინრო, საინტენდანტო). საველე შტაბი, რომელიც ემსახურება მშვიდობის საქმეს, ნებისმიერ მომენტში მზად უნდა იყოს ომისათვის.

გენერალური შტაბი – აკადემიური დაწესებულებაა, რომელიც დაკავებულია ზურგის საკითხების გადასაჭრელად: ქვეყნის თავდაცვა, მობილიზაცია, ტოპოგრაფია, კანონ-პროექტების შემუშავება და სხვა [11, 16-17]. მიღებულ იქნა დადგენილება:

1. სამხედრო უწყების მართვის დროებითი პროექტი დამტკიცდეს;

2. ეთხოვოს მთავარსარდალს დაუყოვნებლივ შეუდგეს დაგეგმილი რეორგანიზაციის განხორციელებას;

3. ეთხოვოს მთავარსარდალს გადაბეჭდოს მოხსენება და გაგზავნოს იგი დასკვნისათვის ეროვნული საბჭოს სამხედრო კომისიაში¹ [12, 59].

1918 წლის 5 ივნისს გამართულ მთავრობის სხდომაზე გან-

¹ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტი, ანუ მთავრობა წარმოადგენდა სახელმწიფო აღმასრულებელ და კანონშემოქმედებით-საინიციატივო ორგანოს, რომელიც მთავრობის სხდომაზე განხილულ კანონ-პროექტებს წარუდგენდა რესპუბლიკის საკანონმდებლო ორგანოს (ამ შემთხვევაში საქართველოს ეროვნული საბჭოს და მის სამხედრო კომისიას) შემდგომი განხილვებისა და დამტკიცებისათვის. შემდგომ კი, არსებული რეგლამენტის მიხედვით – „კანონ-პროექტი მიღებული ეროვნული საბჭოს მიერ (ანუ ფაქტიურად უკვე კანონი – ა. რ.) ეგზავნება მთავრობას, რომელიც დაუყოვნებლივ აქვეყნებს მას იუსტიციის სამინისტროს საშუალებით „კანონთა და მთავრობის განკარგულებათა კრებულში“. ყოველი კანონი ძალაში შედის შვიდი დღის შემდეგ დღიდან მისი გამოქვეყნებისა მთავრობის ოფიციალურ გამოცემაში“.

ხორციელდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სინამდვილეში პირველი სამხედრო განწვევა [13, 24].

მთავრობის წევრების გარდა სხდომას ესწრებოდნენ ეროვნული საბჭოს თავმჯდომარე – ნ. ს. ჩხეიძე, და ი. გ. წერეთელი. №2 საკითხად გატანილ იქნა „ჯარისკაცების თადარიგში გაყვანის, მაგრამ 1895, 1896, 1897, 1898 და 1899 წლებში დაბადებულების აუცილებელი განწვევის და მათი საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში სამხედრო სამსახურის შესახებ“ საკითხი, რაც ერთხმად იქნა მიღებული და დამტკიცებული. ეს იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სინამდვილეში პირველი სამხედრო განწვევა. იგივე საკითხი იყო განხილული 1918 წლის 12 ივნისს გამართულ მთავრობის სხდომაზეც, რომელიც წარადგინა სამხედრო მინისტრმა. მიღებულ იქნა დადგენილება, რომ „დაეტოვებინათ საქართველოს შეიარაღებული ძალების რიგებში 19-23 წლის ასაკის ახალგაზრდები. 23 წლის ახალგაზრდები დაეთხოვათ სამხედრო სამსახურიდან თანდათან, მინისტრის შეხედულების შესაბამისად“ [14, 34]. 1918 წლის 18 ივნისს გამართულ მორიგ სხდომაზე პირველ საკითხად მთავრობის თავმჯდომარის, ნოე რამიშვილი მიერ შემოტანილ იქნა „კანონ-პროექტი სახალხო გვარდიის შესახებ“, რომელიც მონონებულ და მიღებულ იქნა [15, 1]. იგივე საკითხი პარალელურად განიხილებოდა საქართველოს ეროვნული საბჭოს სამხედრო კომისიის მიერ თავის პირველ სხდომაზე, რომელიც 1918 წლის 17 ივნისს ჩატარდა. „სხდომას თავმჯდომარეობდა გობეჩია. ესწრებოდნენ კომისიის წევრები: ჟორდანიას, აფხაზი, ვაჩნაძე, თევზაია, მღვივანი, გედევანიშვილი. მოწვეული სპეციალისტები – გენერლები კვინიტაძე და ახმეტელაშვილი, პოლკოვნიკი ზაქარიაძე“ [16, 1].

1918 წლის 24 ივნისს მთავრობის თავმჯდომარემ, ნოე რამიშვილმა წერილით (№7034) მიმართა საქართველოს ეროვნული საბჭოს თავმჯდომარეს მთავრობის გადადგომისა და ახალი მთავრობის შედგენის შესახებ. ეს მოთხოვნა არგუმენტირებული იყო იმით, რომ „ანარქიის მოსპობის, სრული წესიერების აღდგენისა და რევოლუციური მონაპოვრების საბოლოოდ განსამტკიცებლად მთავრობის გარშემო მომხდარიყო ყველა საზოგადოებრივ და რევოლუციონურ რეალურ ძალთა გაერთიანება“ [17, 1რ]. საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარედ მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოებისა და ეროვნული საბჭოს ყოფილი თავმჯდომარე ნოე ჟორდანიას დაინიშნა, ნოე რამიშვილი კი, შინაგან საქმეთა მინისტრად დარჩა. ორი დღის შემდეგ, 26 ივნისს, ანუ, და-

მოუკიდებლობის გამოცხადებიდან ზუსტად ერთ თვეში, საქართველოს შეიარაღებული ძალების პირველი მთავარსარდალი, გენერალი კვინიტაძე განთავისუფლებულ იქნა დაკავებული თანამდებობიდან და დაინიშნა სამხედრო საბჭოს წევრად. მისი უფლებამოსილების შესრულება დროებით გენშტაბის უფროსს, გენერალ ალექსანდრე ანდრონიკაშვილს დაევალა [18, 9].

1918 წლის 10 ივლისიდან ეროვნული საბჭოს სამხედრო კომისიამ დაიწყო „სამხედრო უწყების მმართველობის ორგანიზაციის“ საკითხების განხილვა. ამის აუცილებლობა თავისთავად დადგა დღის წესრიგში. კომისიის წინაშე გამოსვლისას გრიგოლ გიორგაძემ განაცხადა: „ყოფილ სეიმმა უკვე დაამტკიცა ამიერკავკასიის ჯარების ორგანიზაცია. მაგრამ ეს ორგანიზაცია იყო შემდგარი იმ გარემოების მიხედვით, რომ მაშინ ომი სწარმოებდა და მეორეც, იგი ამიერკავკასიის მასშტაბით იყო შემუშავებული და როდესაც ჩვენი საქართველო გამოცალკევდა, საჭირო გახდა ჩვენ თავისი კანონ-პროექტი შეგვედგინა რესპუბლიკის ჯარის საორგანიზაციოდ. აი ახლა ჩვენმა შტაბმა წარმოადგინა ახალი ორგანიზაცია“ [19, 1 ოვ]. მეტად მნიშვნელოვანია ის, რომ სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისთანავე საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა გერმანული პროტექტორატით აღიჭურვა, სადაც ივნისის დასაწყისიდან გერმანული ქვედანაყოფები იწყებენ შემოსვლას. ქართული რეგულარული ჯარის ორგანიზების საქმეში გერმანელებიც ჩაერთვნენ. გერმანიის სამხედრო და დიპლომატიური მისიის ხელმძღვანელმა ამიერკავკასიაში, არტილერიის გენერალმა კრეს ფონ კრეზენშტაინმა, სამხედრო კომისიას სამხედრო სამინისტროსა და ჯარების სტრუქტურული მოწყობის საკუთარი პროექტიც წარუდგინა განსახილველად. „სხდომას ესწრებოდნენ კომისიის წევრები: აფხაზი, ლომთათიძე, საბახტარაშვილი. მოწვეულნი იყვნენ: სამხედრო მინისტრი გიორგაძე, გენ. მდივანი, გენ. ანდრონიკაშვილი, პოლკ. ზაქარიაძე, პოლკ. გედევანიშვილი, პოლკ. კარგარეთელი“ [20, 2]. საკითხზე მუშაობა კომისიის 11 და 12 ივლისს გამართულ სხდომებზეც გაგრძელდა. საბოლოოდ, კომისია სამხედრო სამინისტროს შვიდგანყოფილებიანი სტრუქტურის ქართულ-გერმანულ შეჯერებულ ვარიანტზე შეთანხმდა – საერთო, პირადი შემადგენლობის, გენერალური შტაბის, ადმინისტრაციული, სანიტარული, საპენსიო და იურიდიული [21, 3]. 1918 წლის 12 ივლისს გამართულ მთავრობის სხდომაზე პირველ საკითხად წარმოდგენილი იყო „სამხედრო მინისტრის მოხსენება დადგენილების პროექტი

შესახებ სამხედრო მმართველობის მოწყობისა საქართველოს რესპუბლიკაში". განხილვებისა და მცირეოდენი შენიშვნების შემდეგ საკითხი დამტკიცებულ იქნა 16 ივლისს [22, 36]. სამხედრო სამინისტროს სტრუქტურა ექვს განყოფილებამდე იქნა დაყვანილი. საპენსიო განყოფილება ერთი საფეხურით ქვემოთ, სექციის სახით იქნა შეტანილი ადმინისტრაციულ განყოფილებაში.

18 ივლისს გამართულ მთავრობის სხდომაზე სამხედრო მინისტრმა გრიფით „საიდუმლო“ პირველ საკითხად გაიტანა **„რესპუბლიკის შეიარაღებული ძალების ორგანიზაციის პროექტი**". მიღებულ იქნა შემდეგი რეზოლუცია – პროექტი შეტანილი ცვლილებებითა და დირექტივებით გადაეცეს სამხედრო სამინისტროს, რომელიც სამხედრო კომისიასთან ერთად შეიმუშავებს ახალი რედაქციის პროექტს [23, 44]. 26 ივლისის მთავრობის სხდომაზე სამხედრო მინისტრმა ასევე გრიფით „საიდუმლო“ და ასევე პირველ საკითხად გაიტანა **„სამხედრო კომისიისა და შტაბის მიერ შეიმუშავებული პროექტი, „შესახებ საქართველოს შეიარაღებულ ძალთა ორგანიზაციისა“**. რეზოლუცია: პროექტი მოწონებულ იქნა და დადასტურებული ეროვნულ საბჭოში წარსადგენად. სხდომას თავმჯდომარეობდა საქართველოს მთავრობის ახალი თავმჯდომარე, ნოე ჟორდანიას. „ესწრებოდნენ მინისტრები: ნ. რამიშვილი, გ. ლასხიშვილი, გ. ჟურული, ნ. ხომერიკი, გრ. გიორგაძე. მინისტრის თანაშემწეები: კ. გვარჯალაძე, ი. მალანია, პ. საბაშვილი, გ. ნიკოლაძე. მოწვეულნი იყვნენ: გენშტაბიდან – გენერალი გედევანიშვილი, გენერალი ბენაშვილი, გენერალი ქუთათელაძე, პოლკოვნიკი ზაქარიასძე. სამხედრო კომისიის წევრები – ს. მდივანი და დ. ვაჩნაძე, ეროვნული საბჭოს თავმჯდომარე – ნ. ჩხეიძე, გერმანული მისიის ხელმძღვანელი ამიერკავკასიაში გენერალი ფონ კრეზენშტაინი“ [24, 52]. 29 ივლისს „სრულიად საიდუმლო“ გრიფით გენერალური შტაბი ამუშავებს **„საქართველოს რესპუბლიკის რეგულიარული არმიის ორგანიზაციის კანონ-პროექტს“** [25, 2]. პროექტი გადაეცა საქართველოს ეროვნული საბჭოს სამხედრო კომისიას, რომელმაც საკითხი 1918 წლის 5 აგვისტოს №13 სხდომაზე პირველი მოსმენით განიხილა [26, 3]. 13 აგვისტოს გამართულ სხდომაზე კი, დამუშავებული კანონ-პროექტი გადასცა სარედაქციო კომისიას [27, 13]. 17 აგვისტოს კანონ-პროექტის რედაქტირებული ვარიანტი განხილვისათვის ეროვნულ საბჭოს გადაეცა [28, 16].

რა თქმა უნდა, ქართული სამხედრო უწყებისა და რეგულარუ-

ლი ჯარის შექმნის კანონ-პროექტზე მუშაობის პროცესი მარტივად არ მიმდინარეობდა. გარკვეულ საკითხებზე განსხვავებული პოზიციების არსებობას ჰქონდა ადგილი. ეს ეხებოდა როგორც გენერალური შტაბის, ასევე ეროვნული საბჭოს სამხედრო კომისიისა და გერმანული სამხედრო მისიის ხედვებს. გენერალი ფონ კრეზენშტაინი, თავის მემუარში „Meine Mission im Kaukasus“, რომელიც მან 1943 წელს გამოსცა მიუნხენში, ქართული რეგულარული ჯარის შექმნის პროცესს ასე იხსენებს: „კმყოფილი ვიყავი, რომ 14 აგვისტოს ეროვნულმა საბჭომ მხოლოდ მცირე შესწორებებით, ერთსულოვნად მიიღო ჩემს მიერ გერმანულ ნიმუშზე შედგენილი კანონი. რევოლუციის დროს გაუქმებული სამხედრო ვალდებულებაც აღდგა. თავდაპირველად უნდა ჩამოყალიბებულიყო ორი ქვეითი დივიზია და საზღვრის დაცვის დივიზია რუსული ნიმუშის მიხედვით, საკავალერიო დივიზია სამ პოლკად და საარტილერიო ბრიგადა. მშვიდობიანობის პერიოდში საქართველოს 30-40 ათასიანი არმია ეყოლებოდა. სამხედრო მინისტრმა შეარჩია გენერალ გედევანოვის¹ პერსონა, ძალიან მოწესრიგებული და სიმპათიური დამხმარე, რომელთანაც სიამოვნებითა და ნდობით ვმუშაობდით. მის განკარგულებაში მაიორი გრაფი ვოლფსკელი და რამდენიმე ოფიცერი მივაავლინე. მე დავამუშავე ჩამოსაყალიბებელი ქვედანაყოფების სამტატო განრიგი, ასევე სამხედრო სამინისტროს ორგანიზაციის სქემა. ქართველების მიერ განსახილველად წარმოდგენილი ამ სამინისტროს ორგანიზაციის გეგმა ძალიან პატარა ჯარისათვის აღმოსავლური ტიპის ბევრად დიდ და ძვირადღირებულ აპარატს ითვალისწინებდა. ჯარის ორგანიზების სამუშაოები შედარებით ნელა მიიწეოდა წინ, რადგან ქართველი ოფიცრების ნაწილი, გენერალური შტაბის უფროსის, გენერალ ანდრონიკოვით² სათავეში, რომელთაც სჯეროდათ, რომ უკეთ ესმოდათ ეს საკითხი, წინააღმდეგობას უწევდნენ ჩვენს მოსაზრებებს“ [29, 22-23].

ოდნავ მოგვიანებით, 10 ოქტომბერს გამართულ მთავრობის სხდომაზე გენერალმა გედევანიშვილმა განსახილველად გამოიტანა გენერალ ფონ კრეზენშტაინის შემოთავაზება, ქართული ჯარის ინსტრუქტორებად გერმანელი ოფიცრების უსასყიდლოდ დაყენების შესახებ. საკითხი ერთხმად იქნა მოწონებული და მიღებული

¹აქ გენერალ ალექსანდრე გედევანიშვილზე, სამხედრო მინისტრის მოადგილეზეა საუბარი.

²გენერალი კრეზენშტაინი აქ გენერალ ალექსანდრე ანდრონიკაშვილზე საუბრობს.

[30, 163]. საინტერესოა, რომ ამ სხდომის მდივანს გრიგოლ რობაქიძე წარმოადგენდა. 18 ოქტომბერს გამართულ მთავრობის სხდომაზე კი, განხილულ და დამტკიცებულ იქნა ჯართან დაკავშირებული მთელი რიგი კანონ-პროექტებისა – „კანონ-პროექტი სამხედრო სამინისტროს უწყების შტატებისა და ოფიცერთა და სამხედრო მოხელეთა ხარჯთაღრიცხვის შესახებ“, „ჯარისკაცთა შენახვის შესახებ“, „ცხენების შენახვისა“, „ჯარისკაცთა ნივთიერი დაკმაყოფილებისა“, „ჯარისკაცთა ჯამაგირის შესახებ“, „ვადაგასულთა შესახებ“ – „სვერხუროჩნიე“ (ზუსტად ეს ფრაზაა დოკუმენტში – ა. ჩ.), „სამხედრო სამინისტროს შტატების შესახებ“, „ქვეითი ჯარის შტატებისა და ხარჯთაღრიცხვის შესახებ“. სხდომას თავმჯდომარეობდა ნოე რამიშვილი, ესწრებოდნენ მინისტრები და მათი მოადგილეები, სხდომის მდივანს კი ისევ გრიგოლ რობაქიძე წარმოადგენდა [31, 179-180].

საბოლოოდ, საქართველოს ეროვნული საბჭოსა და საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის მიერ 1918 წლის 20 აგვისტოს გამართულ სხდომაზე დამტკიცებულ იქნა „დებულება საქართველოს რესპუბლიკის სამხედრო მმართველობისა“, რომელიც 12 მუხლისაგან შედგებოდა [32, 20v-21; 25, 49-53]. აგრეთვე „კანონი საქართველოს რესპუბლიკის რეგულიარული არმიის ორგანიზაციისა“, რომელიც 7 მუხლისაგან შედგებოდა [33, 21v; 25, 53-55], „საქართველოს რესპუბლიკის სამხედრო ბეგარისა და მუდმივი ჯარის შევსების ძირითადი დებულება“, რომელიც 12 მუხლისაგან შედგებოდა [34, 22; 25, 55-57] და „კანონი ნამდვილ სამხედრო სამსახურში დატოვებისა და ჯარში განწვევის იმ პირთა, რომელნიც დაბადებულან 1896-1899 წლებში“ [35, 22v]. ხელს აწერენ საქართველოს ეროვნული საბჭოს თავმჯდომარე ნ. ჩხეიძე და რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე ნ. ყორდანი. პირველი სამი კანონი შეტანილ იქნა უკვე 1990 წელს შედგენილ „საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამართლებრივი აქტების კრებულში (1918-1921)“ [36, 49-57].

„საქართველოს რესპუბლიკის სამხედრო მმართველობის“ დებულების მე-6 მუხლის თანახმად, სამხედრო სამინისტროს სტრუქტურა ასე იყო წარმოდგენილი: „სამხედრო სამინისტროს ხელშია გამგებლობა სამხედრო მმართველობისა. სამხედრო სამინისტროში შემდეგი ექვსი განყოფილებაა:

1. საერთო განყოფილება;

2. პირადი შემადგენლობის განყოფილება;
3. გენერალური შტაბის განყოფილება;
4. საადმინისტრაციო განყოფილება;
5. სამხედრო სასანიტარო განყოფილება;
6. სამხედრო საბეითლო განყოფილება“ [36, 50];

მე-9 მუხლის თანახმად კი: „გენერალური შტაბის განყოფილებას სათავეში უდგას გენერალური შტაბის გენერალი. ომის დროს სამხედრო სამინისტროს გენერალური შტაბის უფროსი არმიის საველე შტაბის უფროსის თანამდებობას ასრულებს.

გენერალურ შტაბში შემდეგი 6 სექციაა:

1. საოპერაციო;
2. საორგანიზაციო;
3. საარტილერიო;
4. საინჟინრო-ტექნიკური;
5. სამხედრო-საზღვაო;
6. სამხედრო-საისტორიო არქივის“ [36, 51].

სწორედ ზემოთ მოყვანილი სამართლებრივი აქტების საფუძველზე შეიქმნა და დაკანონდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამხედრო სამინისტრო. დაგეგმილი იყო ქართული რეგულარული არმიის შექმნა იმდროინდელი სტანდარტით მიღებული ერთი პარადიგმული საარმიო კორპუსის მასშტაბით, რომლის სტრუქტურაც პოლკურ-დივიზიური წყობითა და ტრიანგულარული სისტემით იქნებოდა აგებული, ორი ქვეითი დივიზიისა და სხვა ნაწილების შემადგენლობით. I დივიზიის ნაწილები გაშლილი უნდა ყოფილიყო დასავლეთ საქართველოში შტაბით ქუთაისი, ხოლო II ქვეითი დივიზიისა – აღმოსავლეთ საქართველოში, შტაბით თბილისი. აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ არც 1918 წელს და არც პირველი ქართული რესპუბლიკის არსებობის მანძილზე ქართულ რეგულარულ ჯარს აღნიშნული შენაერთის დონემდე პირადი შემადგენლობის რაოდენობის ფაქტობრივი მონაცემებით არ მიუღწევია [37, 13].

„საქართველოს რესპუბლიკის რეგულიარული არმიის ორგანიზაციის კანონის“ პირველი მუხლის შესაბამისად „საქართველოს რესპუბლიკის რეგულიარულ ჯარს შეადგენდა ორი ქვეითი დივიზია, სანაპირო ჯარი, ცხენოსანი ჯარის ერთი ბრიგადა, ერთი საარმიო არტილერიის ბრიგადა, საპიორთა ერთი ბატალიონი, ერთი სატეხნიკო ბატალიონი, ერთი საავტომობილო ასეული, ერთი ჯავშნოსანი ასეული და ერთი საავიაციო გუნდი. მეორე მუხლის ა) პუნქტის თანახმად კი, ქვეით დივიზიას შეადგენდა: სამი ქვეითი

პოლკი, ცხენოსანთა ერთი ესკადრონი, ერთი ბრიგადა არტილერიისა, ერთი ასეული საპიორთა, საბარგო ქარავანი დივიზიისა და სანიტარული დანესებულება“ [36, 53]. ბრიგადების, პოლკების, ბატალიონების, ასევე ცალკეული ასეულებისა და მათი შტაბების სტრუქტურა განერილი იყო კანონის მესამე, მეოთხე და მეხუთე მუხლებში. მე-6 მუხლის თანახმად კი, არსდებოდა სამხედრო სკოლები „ქვეითი მსროლელი ჯარისა, მსროლელი საარტილერიო, საინჟინრო-სატექნიკო და საავიაციო“ [36, 55]. პირველი ქართული რესპუბლიკის სამხედრო სამინისტროს გამგებლობაში უკვე არსებული საჯარისო ნაწილების საორგანიზაციო-საშტაბო სტრუქტურა და პირადი შემადგენლობით მათი დაკომპლექტების მდგომარეობა „სრულიად საიდუმლო“ გრიფით სამხედრო სამინისტროს გენერალური შტაბის მიერ სამხედრო მინისტრს წარედგინა 1918 წლის 25 სექტემბერს. დოკუმენტს ხელს აწერენ გენშტაბის უფროსი, გენერალ-მაიორი ალექსანდრე ანდრონიკაშვილი და ოპერატიული სექციის უფროსი, გენერალური შტაბის პოლკოვნიკი ალექსანდრე ზაქარიაძე [38, 47rv]. თავის მხრივ, მინისტრი გიორგაძე მთავრობის თავმჯდომარეს 21 ოქტომბრის №0838 მოხსენებით უგზავნის მის „გამგებლობაში მყოფის ყველა ნაწილების და დანესებულებების ნუსხას, რომელშიც აღნიშნულია თუ რომელიც მათგანი ჯერ არ არის მოწყობილი“. მოხსენებით ბარათს თან ერთვის სამხედრო ნაწილების, მათი შტაბების, სამმართველოებისა და დანესებულებების ჩამონათვალი და მათი დისლოკაციები [39, 52]. ეს უმძიმესი დოკუმენტია, საიდანაც ნათლად ჩანს, რომ ჯარების რიცხოვნობის საკითხი ერთობ სავალალო მდგომარეობაში იყო. ყველა გვარეობის ჯარებში პირადი შემადგენლობით დაკომპლექტების მაჩვენებელი 40%-ია, ხოლო საკავალერიო ნაწილებში – მხოლოდ და მხოლოდ 20%. და მიუხედავად ამისა, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შექმნის პირველივე დღეებიდანვე ქართული რეგულარული ჯარის მცირერიცხოვანი ქვედანაყოფები სახალხო გვარდიის საბრძოლო რაზმებთან ერთად წარმატებულად მოქმედებდნენ ბორჩალოს მაზრაში ოსმალთა ინტერვენტების, ხოლო აფხაზეთსა და შავიზღვისპირეთში რუსული ბოლშევიკური ბანდების წინააღმდეგ.

1918 წლის 27 დეკემბერს საქართველოს ეროვნულმა საბჭომ და საქართველოს მთავრობამ მიიღეს კანონები „საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის შტანდარტისა“ და „საქართველოს რესპუბლიკის სამხედრო დროშის“ შესახებ. აქვე იქნა დამტკიცებული

„აღწერილობა საქართველოს რესპუბლიკის ღერბისა“ [40, 66].

ასეთია მოკლედ საქართველოს სამხედრო სამინისტროს აპარატისა და ქართული რეგულარული არმიის პირველი ფორმაციის შექმნის ისტორია საარქივო მასალებსა და დოკუმენტებში. საქმე იმაშია, რომ საქართველოს პირველი რესპუბლიკის სამხედრო ორგანიზაციამ, ანუ რეგულარულმა ჯარმა და სახალხო გვარდიამ კიდევ ერთხელ განიცადა საფუძვლიანი რეორგანიზაცია, რაც გაფორმდა კიდევ საქართველოს მთავრობისა და დამფუძნებელი კრების მიერ დამტკიცებული შესაბამისი საკანონმდებლო აქტებით 1919 წლის 27 ივლისს. ამ კანონის შესაბამისად, სახალხო გვარდიის მთავარი შტაბი რეგიონალური შტაბებითა და საბრძოლო რაზმებით სამხედრო სამინისტროს შემადგენლობაში შევიდა და მინისტრს დაექვემდებარა [41, 14]. თუმცა, აქ არის ერთი მაგრამ... სახალხო გვარდიის რაზმების განვევის, მობილიზაციისა და თვით საბრძოლო ამოცანების დასმის უფლებამოსილება უშუალოდ ქვეყნის უმაღლესი სახელმწიფო-პოლიტიკური თანამდებობის მქონე ორ პირს – მხოლოდ საქართველოს მთავრობისა და მხოლოდ საქართველოს დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარეებს განესაზღვრათ... [42, 15] თუმცა, ეს უკვე სულ სხვა ისტორიაა... და მის შესახებ შემდგომში გვექნება მსჯელობა.

ახლა კი ყველაზე მთავარი: ამიერკავკასიის ფედერაციის დაშლისა და საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის გამოცხადების მომენტისათვის, ანუ 1918 წლის 26 მაისისათვის, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, პირველ ქართულ რესპუბლიკას ფაქტობრივად უკვე გააჩნდა თავისი სამხედრო ორგანიზაცია, წითელი გვარდიისა, რომელსაც შემდგომში სახალხო გვარდია ეწოდა, და რეგულარული ჯარის ცალკეული ქვედანაყოფების სახით. მაგრამ უმაღლესი აღმასრულებელი ორგანოს, ანუ მთავრობის, და საკანონმდებლო ორგანოს, ანუ ეროვნული საბჭოს მიერ შესაბამისი სამართლებრივი აქტების მიღებამდე, შეიძლება ითქვას, რომ იურიდიულად იგი „არალეგალურ“ სამხედრო ორგანიზაციას წარმოადგენდა. პირველად საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შეიარაღებული ძალების მთავარი კომპონენტის, რეგულარული არმიის ორგანიზების ძირითადი საკანონმდებლო აქტები – „**საქართველოს რესპუბლიკის სამხედრო მმართველობის**“, „**საქართველოს რესპუბლიკის რეგულიარული არმიის ორგანიზაციის**“ „**საქართველოს რესპუბლიკის სამხედრო ბეგარისა და მუდმივი ჯარის შევსებისა**“ და „**ნამდვილ სამხედრო სამსახურში დატოვებისა**

და ჯარში განწვევის იმ პირთა, რომელნიც დაბადებულან 1896-1899 წლებში“, საქართველოს მთავრობამ და ეროვნულმა საბჭომ შეიმუშავა და დაამტკიცა 1918 წლის 20 აგვისტოს.

შესაბამისად – 1918 წლის 20 აგვისტო არის პირველი ქართული რესპუბლიკის რეგულარული არმიის დაბადების თარიღი.

1921 წლიდან ბოლშევიკური რუსეთის მიერ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამხედრო ინტერვენციისა და ძალადობრივი გასაბჭოების შედეგად ქართული სახელმწიფოს ბუნებრივი განვითარების გზა 70 წლით შეწყდა. საქართველო მოდერნიზებული რუსული იმპერიის – „საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის“ შემადგენლობაში იქნა შეყვანილი. საბჭოთა კავშირის დაშლამდე ცხრა თვით ადრე, ხანგრძლივი ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის შემდეგ, საქართველომ თავისი სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა აღიდგინა. 1991 წლის 31 მარტს საქართველოში ჩატარებული საყოველთაო-სახალხო რეფერენდუმის შედეგების გათვალისწინებით, 1918 წლის 26 მაისის დამოუკიდებლობის აქტის საფუძველზე, 1991 წლის 9 აპრილს საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესმა საბჭომ მიიღო „საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის აქტი“. იმდენად, რამდენადაც დღევანდელი ქართული სახელმწიფო წარმოადგენს პირველი ქართული რესპუბლიკის სამართალმემკვიდრეს და საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის დღედ და ეროვნულ დღესასწაულად გამოცხადებულია 1918 წლის 26 მაისი, შესაბამისად – ისტორიზმის პრინციპების გათვალისწინებით, წარმოდგენილი საარქივო დოკუმენტების შესწავლისა და ანალიზის საფუძველზე, საქართველოს შეიარაღებული ძალების – რეგულარული ჯარის შექმნის დღედ უფრო გამართლებულია აღიარებულ იქნას 1918 წლის 20 აგვისტო და არა დღეისათვის მიღებული 1991 წლის 30 აპრილი.

რაც შეეხება 1991 წლის 30 აპრილს. 1991 წლის 24 აპრილს საქართველოს მინისტრთა კაბინეტმა გამოსცა განკარგულება, რომელიც წვევამდელთა სავალდებულო სამხედრო სამსახურში განწვევას ეხებოდა, რომელიც ოფიციალურად 30 აპრილს დაიწყო. სწორედ ეს დღე გახდა ქართული ჯარის დაარსების ათვლის წერტილი [43]. არადა, ამ მომენტისათვის საქართველოს სამხედრო უწყება – თავდაცვის სამინისტრო ჯერ კიდევ არ არსებობდა. ეს განწვევა კი, შინაგან საქმეთა სამინისტროს საჯარისო შენაერთის – ში-

ნაგანი ჯარის ეროვნული გვარდიის განწვევა იყო, რომელიც საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს 1990 წლის 20 დეკემბრის დადგენილებით შეიქმნა [44]. ამ ცხრაპუნქტიანი დადგენილების პირველ სამ პუნქტს შემდეგი სახე ჰქონდა:

1. საქართველოს რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა სამინისტროსთან შეიქმნას შინაგანი ჯარების ეროვნული გვარდია;

2. შინაგანი ჯარების ეროვნული გვარდიის ხელმძღვანელობისათვის შინაგან საქმეთა სამინისტროსთან ჩამოყალიბდეს მთავარი სამმართველო, რომლის უფროსი იმავდროულად იქნება შინაგან საქმეთა მინისტრის პირველი მოადგილე;

3. შინაგან ჯარებს, ეროვნულ გვარდიას მეთაურობს სარდალი, რომელსაც ნიშნავს საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო.

სწორედ 1991 წლის 30 აპრილს გაიმართა „დინამოს“ სტადიონზე შინაგანი ჯარი – ეროვნული გვარდიის ახალწვეულთა აღლუმი, რომელიც რესპუბლიკის პრეზიდენტმა, ზვიად გამსახურდიამ ჩაიბარა. ასე რომ, შინაგან საქმეთა სამინისტროს შინაგანი ჯარების ახალწვეულთა აღლუმის დღის გამოცხადება რეგულარული არმიისა და საქართველოს შეიარაღებული ძალების დღედ, რბილად რომ ვთქვათ, არაკორექტულია. საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულება რესპუბლიკის სამხედრო უწყების – თავდაცვის სამინისტროს შექმნის შესახებ კი, 1991 წლის 9 სექტემბერს გამოსცა [45].

დღევანდელ ქართულ სინამდვილეში 30 აპრილის აღიარება ქართული ჯარის შექმნის დღედ გაუმართლებელია, რამდენადაც იგი თანხვედრაში არ მოდის არც ქართული რეგულარული ჯარის შექმნის სამხედრო-ისტორიული პროცესების არსთან, არც ქართული სახელმწიფოს მიერ გამოცემული სამართლებრივი აქტების ქრონოლოგიასთან და რაც მთავარია, არც ისტორიზმის პინციპებთან. ისევ ვიმეორებთ – თუ საქართველოს ეროვნული დღესასწაული – სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის დღე, 26 მაისია, რომელიც პირველი ქართული რესპუბლიკის პერიოდს უკავშირდება, შესაბამისად, საქართველოს რეგულარული ჯარისა და შეიარაღებული ძალების დღედ 20 აგვისტო უნდა ვაღიაროთ – პირველი ქართული რესპუბლიკის სამხედრო უწყების შექმნისა და მასთან დაკავშირებული ძირითადი სამართლებრივი აქტების მიღების თარიღი. ასე რომ, კონიუნქტურული გადაწყვეტილებებისა და გაორებული თარიღების პერიოდი საქართველოში უნდა დასრულდეს. ისტორია წინაპართა და გარდასულ მოვლენათა შესახებ არა პათეტიკური ტონით დანერგილი ჰეროიკული ტრაქტატების კრებული, არა-

მედ პირველ რიგში, რეალიების ზუსტი აღწერა, ან უკიდურეს შემთხვევაში, მაქსიმალურად დაზუსტებული და კრიტიკულად გააზრებული ფაქტებისა და მსჯელობების დიალექტიკური ერთიანობაა [46, 191]. დასმულისაკითხი კი, გადანყვეტას ელის...

დამონშებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. საქართველოს ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფონდი 1836, ანაწერი 1, საქმე 87.
2. საქართველოს ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფონდი 1836, ანაწერი 1, საქმე 402.
3. საქართველოს ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფონდი 1836, ანაწერი 1, საქმე 49.
4. საქართველოს ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფონდი 1836, ანაწერი 1, საქმე 49.
5. Осадчий И.П. За власть трудового народа, Краснодар, 1987.
6. არჩილ ჩაჩხიანი, რუსეთ-საქართველოს სამხედრო-პოლიტიკური ურთიერთობები და საბრძოლო მოქმედებები აფხაზეთის რეგიონსა და შავი ზღვისპირეთში (1918-1920 წლები), საქართველოს შეიარაღებული ძალების გენშტაბის ტოპოგრაფიული სამმართველოს სტამბა, თბილისი, 2014.
7. Г. Р. Мархулия, „Красная“ и „Белая“ Россия против независимости Грузии (1918 г.), საისტორიო ძიებანი, ექვთიმე თაყაიშვილის - სახელობის საისტორიო საზოგადოება, აფხაზეთის ორგანიზაცია, 2000, №3.
8. Г. Хундадзе, Советская власть и грузинское посольство в России, Тифлисъ, 1920.
9. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1861, ანაწერი 3, საქმე 1.
10. გაზეთი „ერთობა“. ორგანო ამიერ-კავკასიის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა ორგანიზაციებისა. №111. 1918 წლის 31 მაისი.
11. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1861, ანაწერი 3, საქმე 1.
12. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1861, ანაწერი 3, საქმე 2.
13. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1861, ანაწერი 3, საქმე 1.
14. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1861, ანაწერი 3,

- საქმე 1.
15. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1861, ანაწერი 3, საქმე 2.
 16. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836, ანაწერი 1, საქმე 193.
 17. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836, ანაწერი 1, საქმე 51.
 18. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1861, ანაწერი 3, საქმე 2.
 19. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836, ანაწერი 1, საქმე 165.
 20. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836, ანაწერი 1, საქმე 165.
 21. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836, ანაწერი 1, საქმე 165.
 22. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1861, ანაწერი 3, საქმე 2.
 23. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1861, ანაწერი 3, საქმე 2.
 24. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1861, ანაწერი 3, საქმე 2.
 25. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836, ანაწერი 1, საქმე 187.
 26. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836, ანაწერი 1, საქმე 187.
 27. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836, ანაწერი 1, საქმე 187.
 28. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836, ანაწერი 1, საქმე 187.
 29. General der Artillerie Friedrich Freiherr Kress von Kressenstein, Meine Mission im Kaukasus, München, 1943.
 30. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1861, ანაწერი 3, საქმე 2.
 31. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1861, ანაწერი 3, საქმე 2.
 32. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836 ანაწერი 1, საქმე 87.
 33. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836 ანაწერი 1,

- საქმე 87.
34. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836 ანაწერი 1, საქმე 87.
 35. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836 ანაწერი 1, საქმე 87.
 36. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამართლებრივი აქტების კრებული (1918-1921). შემდგენელი ვ. გურგენიძე, სპეცრედაქტორი ვ. შარაშენიძე, თბილისი, 1990.
 37. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1969, ანაწერი 4, საქმე 11.
 38. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1861, ანაწერი 2, საქმე 18.
 39. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1861, ანაწერი 2, საქმე 18.
 40. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1836, ანაწერი 1, საქმე 87.
 41. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1969, ანაწერი 4, საქმე 11.
 42. საქართველოს ცენტრალური არქივი, ფონდი 1969, ანაწერი 4, საქმე 11.
 43. საქართველოს შეიარაღებული ძალები 25 წლისაა. 10.05.2016. <http://sknews.ge/index.php?newsid=8641>.
 44. 1991 წლის 30 აპრილს ქართული გვარდიის პირველი ალღუმი პრეზიდენტმა ზვიად გამსახურდიამ ჩაიბარა, <http://georgianpress.ge/com/news/view/13598?lang=1>.
 45. საქართველოს შეიარაღებული ძალები: ისტორიული მიმოხილვა, <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off-0civil2--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-11--10-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-01-1-0utfZz-8-00&a=d&cl=CL2.20&d=HASH019c62a824c8d16c8515c324.2>.
 46. არჩილ ჩაჩხიანი, ქართველი იუნკრები – ეტიმოლოგია, სასწავლო პროცესი და პირადი შემადგენლობა საარქივო დოკუმენტებში, კრებულში: „ახალი და უახლესი ისტორიის საკითხები“, თბილისი, 2013, №2(13).

Archil Chachkhiani

Doctor of History, Colonel, David Aghmashenebeli National Defense Academy, Command and General Staff College, Chief of War Evolution and Defense Strategy Course

Nikoloz Janjgava

Doctor of History, Colonel. First Deputy Chief of General Staff of Georgian Armed Forces

Legal Aspects of Creation of First Georgian Republic Regular Armed Forces

Summary

Article discusses the first Georgian Republic regular armed forces complex and nonhomogeneous process in 1918. It is outlined that first Georgian Republic was created in a time of war and it inherited all Georgian military units and formations, which were stationed on the territory of Georgia. Military apparatus and military units were functioning according to Transcaucasia Federation corresponding departmental regulations. But, it is obvious that newly formed state needed to create its own Armed forces and military organization. We did the research by examining archive documents and materials and based on the analysis of legal statutes issued by the executive and legislative branches of Georgian government concluded that we should consider August 20, 1918 as the birthday of regular armed forces of the first Georgian Republic. This is the date on which Georgian legislative body and government published the set of regulating laws for the proper functioning of Military Organization, its functional cell and combat units.

In 1918 the personnel numbers in regular armed forces was a serious issue. In all branches of the military the personnel strength is at 40% and in cavalry formations only 20%. Despite these shortcomings from the very first day of creation of Democratic Republic of Georgia, small forces of the Georgian regular armed forces together with People's Guard units successfully operated in Borchalo region against Ottoman occupying forces and against Russian Bolshevik gangs in Abkhazia and Black Sea region.

This article argumentatively suggests that for August 20, 1918 should be regarded as the day when Georgian armed forces was created rather than April 30, 1991. In today's reality it is not just to declare April 30 as the date when Georgian armed forces was created, because it does not comply with the military-historic processes of creating Georgian regular armed forces, nor with the chronology of legislative acts issued by the Georgian state and most importantly, defies the principles of historicism.